

Daniel Wojtczak

Akademia Górnośląska w Katowicach

ORCID 0000-0002-8637-1149

Daniel.Wojtczak@akademiagornoslaska.pl

Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 3 lipca 2025 r., sygn. U 2/25

Słowa kluczowe: Trybunał Konstytucyjny, Konstytucja RP, nauczanie religii, wolność sumienia i wyznania, porozumienie państwa z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi

Streszczenie. Glosa analizuje wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 3 lipca 2025 r., sygn. U 2/25, w którym uznano, że rozporządzenie Ministra Edukacji dotyczące organizacji zajęć z religii jest niezgodne z Konstytucją RP i ustawą o systemie oświaty z powodu braku wymaganego „porozumienia” z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi, co naruszyło art. 12 ust. 2 ustawy oraz art. 25 ust. 3 Konstytucji. Wyrok – gdyby został opublikowany – prowadziłby do powrotu do rozporządzenia z 1992 r., przewidującego dwie godziny religii tygodniowo, a autor glosy wskazuje, że Trybunał ograniczył się do analizy uchybień proceduralnych, nie oceniając merytorycznie zmniejszenia liczby godzin. Na tle tej oceny pojawia się także problem rozróżnienia terminów „porozumienia” i „zgody”, który ma zasadnicze znaczenie dla zakresu dopuszczalnych zmian w przepisach wykonawczych dotyczących nauczania religii. Podkreślono znaczenie orzeczenia dla utrwalenia modelu nauczania religii, roli kościołów i innych związków wyznaniowych oraz ograniczenia swobody administracji, a także zwrócono uwagę na kontrowersje wokół legitymacji obecnego składu Trybunału. Autor ocenia wyrok jako nadmiernie formalistyczny i wskazuje, że kwestie nauczania religii powinny być rozstrzygane w procesie legislacyjnym, poprzedzonym demokratyczną debatą publiczną, a nie wyłącznie w drodze kontroli konstytucyjnej, akcentując przy tym znaczenie przestrzegania procedur dla państwa prawa i trudności w reformowaniu oświaty w kontekście wolności sumienia i praw rodziców.

Commentary on the judgment of the Constitutional Tribunal of 3 July 2025, case U 2/25

Keywords: Constitutional Tribunal, Constitution of the Republic of Poland, religious education, freedom of conscience and religion, agreement between the state and churches and other religious associations

Summary. The gloss analyzes the judgment of the Constitutional Tribunal of 3 July 2025, file reference U 2/25, in which it was found that the regulation of the Minister of Education regarding the organization of religious education classes is inconsistent with the Constitution of the Republic of Poland and the Act on the Education System due to the lack of the required “agreement” with churches and other religious associations, which violated Article 12, paragraph 2 of the Act and Article 25, paragraph 3 of the Constitution. The judgment – if published – would lead to a return to the 1992 regulation, which stipulated two hours of religious education per week, and the author of the commentary points out that the Tribunal limited itself to an analysis of procedural irregularities, without assessing the substance of the reduction in the number of hours. Against the background

of this assessment, there also arises the problem of distinguishing the concept of “agreement” from “consent”, which is of fundamental importance for the scope of permissible changes in the implementing provisions concerning religious education. The significance of the ruling for consolidating the model of religious education, the role of churches and other religious associations, and the limitation of administrative freedom was emphasized, and the controversy surrounding the legitimacy of the current composition of the Tribunal was also noted. The author assesses the judgment as excessively formalistic and points out that issues of religious education should be resolved in the legislative process, preceded by a democratic public debate, and not solely through constitutional review, emphasizing the importance of observing procedures for the rule of law and the difficulties in reforming education in the context of freedom of conscience and parents’ rights.

W wyroku z dnia 3 lipca 2025 r. o sygn. U 2/25 Trybunał Konstytucyjny uznał rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 17 stycznia 2025 r. o organizacji lekcji religii¹ za niezgodne z Konstytucją RP² i ustawą o systemie oświaty³ (dalej: u.s.o.). Kluczowy powód to naruszenie art. 12 ust. 2 ustawy o systemie oświaty – minister wydał rozporządzenie bez wymaganego „porozumienia” z władzami kościołów i innych związków wyznaniowych. Wyrok – gdyby został opublikowany i wykonany – skutkowałby powrotem do modelu wynikającego z rozporządzenia MEN z 14 kwietnia 1992 r.⁴, przewidującego dwie godziny religii tygodniowo. Wyrok podkreśla konstytucyjne zasady współpracy państwa z kościołami (art. 25 ust. 3 Konstytucji) oraz ochronę prawa rodziców do wychowania religijnego dzieci (art. 48 i 53 Konstytucji). Jednocześnie orzeczenie to, będące trzecim z kolei uchylającym kolejne nowelizacje MEN⁵, budzi kontrowersje co do legitymacji obecnego składu TK oraz może mieć długofalowy wpływ na kształt prawa oświatowego.

Analiza prawna i argumentacja

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego kwestionował rozporządzenie z powodu naruszenia art. 12 ust. 2 u.s.o., który nakazuje wydawanie przepisów o lekcjach religii w porozumieniu z przedstawicielami kościołów i innych związków wyznaniowych⁶. Trybunał Konstytucyjny uznał, że zaskarżone rozporządzenie zostało wydane bez

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 17 stycznia 2025 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach, Dz.U. z 2025 r. poz. 66.

² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.

³ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 881.

⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w szkołach publicznych, t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 983.

⁵ Por. wyrok TK z 27.11.2024 r., sygn. U 10/24, OTK ZU A/2024, poz. 118 oraz wyrok TK z 22.05.2025 r., sygn. U 11/24, OTK ZU A/2025, poz. 52.

⁶ Zob. P. Goliszek, *Nauczanie religii w polskich przedszkolach i szkołach publicznych*, „Teki Komisji Prawniczej PAN Oddział w Lublinie” 2020, t. 13, nr 2, s. 190.

przeprowadzenia tego porozumienia, co wykraczało poza delegację ustawową. Trybunał podkreślił, że minister edukacji „arbitralnie ukształtował treść rozporządzenia”, pomijając zgłoszone przez kościoły zastrzeżenia i ignorując ich udział w procedurze. Uniemożliwiło to przygotowanie podstawy programowej oraz podręczników uwzględniających nowe ograniczenia liczby lekcji religii. TK stwierdził, że naruszenie ustawowego trybu wydania rozporządzenia (brak „porozumienia”) samo w sobie czyni akt niekonstytucyjnym. Mając na uwadze utrwalone orzecznictwo (m.in. Wyrok TK z 27 listopada 2024 r., sygn. U 10/24⁷), Trybunał pominął dalszą analizę merytoryczną, uznając, że samo naruszenie procedury wystarczy do uznania aktu za niekonstytucyjny.

Art. 12 ust. 2 u.s.o. upoważniał ministra do wydania rozporządzenia w sprawie nauki religii „w porozumieniu” z władzami Kościoła katolickiego, Kościoła prawosławnego oraz innych związków wyznaniowych. Celem tego przepisu jest realizacja konstytucyjnej zasady współdziałania państwa z kościołami dla dobra wspólnego⁸. Konieczność porozumienia nie jest zwykłą konsultacją – jest prawnie wiążącym trybem, bez którego minister przekracza zakres delegacji. TK nie ocenił konstytucyjności samego art. 12 ust. 2, lecz przestrzegając delegacji ustawowej, uznał, iż wydanie rozporządzenia bez porozumienia stanowiło złamanie prawa. Glosowane orzeczenie wpisuje się w utrwalony trend orzeczniczy Trybunału Konstytucyjnego, który analogicznie w wyroku z dnia 27 listopada 2024 r., sygn. U 10/24 unieważnił rozporządzenie z dnia 26 lipca 2024 r. z powodu naruszenia art. 12 ust. 2 ustawy o systemie oświaty oraz art. 92 ust. 1 Konstytucji, a w wyroku z dnia 22 maja 2025 r., sygn. U 11/24 podkreślił, że przepisy dotyczące m.in. zasad umieszczania oceny z religii na świadectwie zostały wydane bez uzgodnienia z kościołami, co narusza art. 25 ust. 3 Konstytucji oraz postanowienia Konkordatu między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską z dnia 28 lipca 1993 r.⁹ W tym kontekście należy odróżnić „porozumienie” od „zgody”. Nie oznacza ono konieczności uzyskania jednomysłnej akceptacji wszystkich kościołów i związków wyznaniowych – jak wskazał TK już w wyroku z dnia 20 kwietnia 1993 r., sygn. U 12/92¹⁰ – „porozu-

⁷ OTK ZU A/2024, poz. 118.

⁸ Zob. P. Tuleja, *Komentarz do art. 25*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. P. Tuleja, wyd. 2, Warszawa 2023, s. 107; M. Olszówka, *Komentarz do art. 25*, [w:] *Konstytucja RP*, t. 1: *Komentarz – Art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, s. 673–675; P. Sobczyk, *Dobro wspólne jako cel współdziałania państwa z Kościołami i innymi związkami wyznaniowymi*, „Kościół i Prawo” 2015, t. 4, nr 1, s. 177–178.

⁹ Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r., Dz.Ū. z 1998 r. Nr 51, poz. 318.

¹⁰ Wyrok TK z 20.04.1993 r., sygn. U 12/92, OTK 1993, cz. I, poz. 9. Zob. również: M. Pietrzak, *Glosa do orzeczenia TK z dnia 20 kwietnia 1993 r., U 12/92*, „Państwo i Prawo” 1993, z. 8, s. 109 i n. oraz A. Maziarz, *Glosa do wyroku TK z dnia 20 kwietnia 1993 r., U 12/92. Zasady nauki religii w szkołach w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, „Glosa” 2011, nr 1, s. 128 i n.

mienie” należy rozumieć jako obowiązek zapewnienia rzeczywistego udziału tych podmiotów w procedurze, wymiany poglądów i uwzględnienia ich stanowisk, przy czym brak konsensusu nie może blokować procesu legislacyjnego, o ile procedura współdziałania została realnie przeprowadzona. W tym sensie „porozumienie” jest kategorią pośrednią pomiędzy zgodą a zwykłą konsultacją – i jako taka ogranicza swobodę organu wykonawczego, ale nie uniemożliwia reformy.

W uzasadnieniu Trybunał odniósł się do konstytucyjnych reguł współpracy państwa i kościołów. Przepis art. 25 ust. 3 Konstytucji stanowi, że „stosunki między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi są kształtowane na zasadach poszanowania autonomii obu porządków oraz współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego”. TK zauważył, że właśnie dzięki procedurze porozumienia implementuje się tę zasadę – ustawodawca „uprzywilejował” podmioty kościelne przy tworzeniu prawa oświatowego, by zapewnić im udział w edukacji młodzieży. Również konkordat – jako umowa międzynarodowa ratyfikowana na mocy art. 91 Konstytucji – gwarantuje rodzicom możliwość religijnego wychowania dzieci. Zgodnie z art. 12 ust. 1 konkordatu państwo gwarantuje, że szkoły publiczne podstawowe i ponadpodstawowe oraz przedszkola, prowadzone przez organy administracji państwowej i samorządowej, organizują zgodnie z wolą zainteresowanych naukę religii w ramach planu zajęć szkolnych i przedszkolnych. TK w sprawie o sygn. akt U 2/25 wyraźnie odwołał się do art. 25 ust. 3 (oraz – jak wynika z pisma pokomunikatowego – także do art. 2 i 7 Konstytucji)¹¹. W tym kontekście rozporządzenie uznano za sprzeczne z Konstytucją RP ze względu na tryb jego wydania, bez rozpatrywania merytorycznych zarzutów co do liczby godzin.

Wnioskodawcy twierdzili, że zaskarżone przepisy, ograniczając naukę religii do jednej godziny tygodniowo oraz nakazując organizowanie jej wyłącznie na początku lub końcu dnia zajęć, naruszają prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem. Konstytucja gwarantuje rodzicom prawo do zapewnienia dzieciom wychowania moralnego i religijnego zgodnie z ich przekonaniem¹². Choć TK w sprawie U 2/25 nie ocenił tych materialnych argumentów – ograniczając wyrok do uznania niekonstytucyjności aktu z powodu wad proceduralnych – to spór o dopuszczalność ograniczenia liczby lekcji religii i ich usytuowania w planie zajęć pozostaje istotnym tłem prawnym i społecznym tej regulacji¹³. Orzecznictwo TK wcześniej potwierdzało, że lekcja religii jako element wolności sumienia i wy-

¹¹ Trybunał Konstytucyjny, *Zasady organizacji nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach*, <https://trybunal.gov.pl/postepowanie-i-orzeczenia/komunikaty-prasowe/komunikaty-po/art/zasady-organizacji-nauki-religii-w-publicznych-przedszkolach-i-szkolach-4> [dostęp: 7.07.2025].

¹² Por. art. 48 oraz art. 53 ust. 2 i 3 Konstytucji.

¹³ Zob. M. Pietrzak, *Prawo wyznaniowe*, wyd. 4, Warszawa 2010, s. 260-264.

znania podlega szczególnej ochronie¹⁴. Niewątpliwie płaszczyzna praw rodziców uzasadniała pierwotny wniosek Pierwszego Prezesa SN, lecz teraz ocena ta pozostaje w gestii prawodawcy lub kolejnych spraw sądowych. Na tle ugruntowanej pozycji nauki religii w systemie prawnym (art. 53 Konstytucji oraz art. 12 konkordatu) próba jednostronnego jej ograniczenia została uznana za sprzeczną z wymogami procesowymi, co pośrednio ochroniło interesy rodziców i wiernych.

Orzeczenie w sprawie U 2/25 stanowi część serii wyroków odnoszących się do prób reformy organizacji lekcji religii przez obecne władze. Podobnie Trybunał Konstytucyjny w wyrokach z dnia 27 listopada 2024 r. (sygn. U 10/24) oraz z dnia 22 maja 2025 r. (sygn. U 11/24) powoływał się przede wszystkim na art. 12 ust. 2 ustawy o systemie oświaty oraz na zasady wynikające z art. 25 Konstytucji, aby uchylić zaskarżone akty normatywne wydane bez wymaganego porozumienia z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi. TK konsekwentnie utrzymuje, że brak porozumienia z Kościołem katolickim i związkami wyznaniowymi jest „rażącą sprzecznością z upoważnieniem ustawowym”, blokując jednostronne zmiany organizacji lekcji religii i stabilizując istniejący stan prawny.

W odniesieniu do poddawanego ocenie orzeczenia nie sposób pominąć dyskusji dotyczącej legitymacji składu sędziowskiego¹⁵. Rozstrzygnięcie zostało wydane przez Trybunał w składzie kwestionowanym ze względu na tryb powołania sędziów po 2015 r.¹⁶ Na te uwagi odpowiadają zwolennicy wyroku, podkreślając, że procedura ich wyboru została już zaakceptowana w świadomości publicznej, a obecnie przed Trybunałem pozostają wyłącznie kwestie *stricte* prawne. Przeciwnicy zaś podkreślają precedensy (jak sprawa „Xero Flor”¹⁷), gdzie Europejski Trybunał Praw Człowieka uznał udział sędziego TK (Mariusza Muszyńskiego) za niezgodny z prawem polskim¹⁸. Polski TK w odpowiedzi kwestionował kompetencje ETPC do oceniania obsady TK¹⁹, co nie zmieniło napiętej atmosfery wokół Trybunału²⁰. Warto zauważyć, że choć obecny skład TK ma formalny status organu konstytucyjnego i znajduje poparcie różnych środowisk politycznych, spory dotyczące

¹⁴ Wyrok TK z 5.05.1998 r., sygn. K 35/97, Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego Zbiór Urzędowy 1998, nr 3, poz. 32.

¹⁵ Zob. J. Roszkiewicz, *Spór o Trybunał Konstytucyjny – geneza i istota problemu, skutki, scenariusze na przyszłość*, „Studia Iuridica” 2018, t. 77, s. 119–135.

¹⁶ Orzeczenie zapadło w składzie: Bogdan Świączkowski (przewodniczący), Krystyna Pawłowicz (sprawozdawca), Stanisław Piotrowicz.

¹⁷ Wyrok ETPC z 7.05.2021 r. w sprawie Xero Flor w Polsce sp. z o.o. przeciwko Polsce, skarga nr 4907/18.

¹⁸ P. Rojek-Socha, *Trwa wybór kandydatów na nowego prezesa TK*, <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/trwa-wybor-kandydatow-na-nowego-prezesa-tk,530391.html> [dostęp: 8.07.2025].

¹⁹ Wyrok TK z 24.11.2021 r., sygn. K 6/21, OTK ZU A/2022, poz. 9. Zob. również A. Wyrozum-ska, *Wyrok Trybunału Konstytucyjnego (K 6/21) dotyczący orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Xero Flor, które rzekomo „nie istnieje”*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2023, nr 2, s. 8.

²⁰ P. Rojek-Socha, *op. cit.*

jego legitymacji mają istotny wpływ na odbiór orzeczeń w debacie publicznej. Nie można jednak merytorycznie oceniać składu Trybunału przy jednoczesnym poszanowaniu zasady niezawisłości – pozostaje to poza zakresem tej analizy, choć stanowi istotny kontekst.

Utrzymanie w mocy rozporządzenia z 1992 r. w sentencji wyroku oznacza, że – gdyby wyrok został opublikowany – zmiany proponowane przez MEN nie weszłyby w życie. Z prawnego punktu widzenia w takim wypadku system oświatowy nadal przewidywałby dwie godziny religii tygodniowo, wszelkie przyszłe reformy zaś musiałyby ponownie przejść przez prawidłową procedurę ustawodawczą lub procedurę porozumienia z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi. Zwolennicy podkreślają, że wyrok umożliwia egzekwowanie rządów prawa – rząd nie może dowolnie omijać procedur – i chroni autonomię ustawodawcy przed arbitralnymi aktami wykonawczymi, przypominając o roli parlamentu i gwarancjach pluralizmu (art. 2 i 7 Konstytucji). Krytycy mogą zarzucać Trybunałowi Konstytucyjnemu nadmierną bierność wobec projektów cieszących się istotnym poparciem społecznym. W ostatnich latach pojawiały się postulaty zmniejszenia liczby godzin religii w szkołach lub wyłączenia tego przedmiotu z systemu oceniania, które uzyskały wsparcie minister edukacji. Zamiast jednak rozstrzygać zasadność proponowanych zmian w ujęciu materialnym, TK zatrzymuje je na gruncie kryteriów proceduralnych. Z perspektywy prawa oświatowego prowadzi to do swoistego „patu legislacyjnego”, w którym organy administracji nie mogą skutecznie realizować zamierzonej polityki w zakresie nauki religii, a rodzice i szkoły pozostają związani dotychczasowym modelem organizacji tych zajęć.

Po stronie aprobaty podnosi się, że TK konsekwentnie broni zasady praworządności i nadrzędności Konstytucji, przypominając, że nawet politycznie istotne reformy muszą być wprowadzane w sposób zgodny z przewidzianymi procedurami. Orzeczenie znajduje uzasadnienie w literaturze prawniczej, która wskazuje, że współdziałanie państwa i kościołów oraz innych związków wyznaniowych stanowi fundament prawa wyznaniowego, a obowiązek porozumienia jest formą zinstytucjonalizowanej ochrony prawa sumienia i praw rodziców²¹. Krytycy zarzucają TK nadmierny formalizm: ograniczenie liczby lekcji religii mieściło się w kompetencjach demokratycznie wybranego rządu, a Trybunał odgrywał quasi-legislacyjną rolę, zatwierdzając dotychczasowy model edukacyjny. Przedstawiciele środowisk liberalnych krytykują w wyroku uprzywilejowanie pozycji kościołów w systemie oświaty.

²¹ Zob. P. Borecki, *Zasada współdziałania państwa i związków wyznaniowych w prawie polskim*, „Studia Prawa Publicznego” 2022, nr 4, s. 85-106; H. Babiuch, *Konstytucyjne prawa rodziców w zakresie wychowania dziecka*, [w:] *Realizacja i ochrona konstytucyjnych wolności i praw jednostki w polskim porządku prawnym*, red. M. Jabłoński, Wrocław 2014, s. 180-192.

Konkluzja

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 lipca 2025 r., sygn. akt U 2/25 ma fundamentalne znaczenie dla systemu prawa oświatowego oraz dla kształtowania relacji między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi w Polsce. Trybunał jednoznacznie wymaga ścisłego przestrzegania konstytucyjnych i ustawowych procedur przy wprowadzaniu zmian dotyczących organizacji lekcji religii. Oznacza to, że każdy kolejny akt normatywny w tym obszarze musi przewidywać udział kościołów i innych związków wyznaniowych w procesie współkształtowania regulacji, co w praktyce ogranicza swobodę decyzyjną resortu edukacji. Z punktu widzenia państwa prawa wyrok podkreśla, że upoważnienie ustawowe (art. 12 ust. 2 u.s.o.) ma realną moc normatywną i nie może być pomijane przez administrację publiczną. W tym zakresie zasadne jest odwołanie się do utrwalonej interpretacji wynikającej z orzeczenia TK z 1993 r., sygn. U 12/92²², zgodnie z którą terminu „w porozumieniu” nie należy utożsamiać z koniecznością uzyskania zgody, lecz rozumieć jako podwyższony standard konsultacji i rzeczywistego uwzględnienia stanowisk kościołów i innych związków wyznaniowych. Jednocześnie kontrowersje dotyczące składu Trybunału ukształtowanego po 2015 r. wpływają na odbiór społeczny głosowanego rozstrzygnięcia oraz jego interpretacyjną doniosłość, co stanowi dodatkowy kontekst analityczny dla oceny skutków tego wyroku. Należy również wskazać, że jego wykonanie – po uprzedniej publikacji – skutkowałoby powrotem do modelu wynikającego z rozporządzenia z 1992 r., przewidującego dwie godziny religii tygodniowo. Podsumowując, z jednej strony orzeczenie zasługuje na aprobatę jako wyraz wierności konstytucyjnym regułom legalizmu i współdziałania państwa z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi, z drugiej jednak strony ostateczne rozstrzygnięcia co do kształtu nauczania religii powinny zapadać przede wszystkim w procedurze legislacyjnej poprzedzonej demokratyczną debatą publiczną, a nie wyłącznie poprzez kontrolę konstytucyjną rozporządzeń.

Literatura

- Babiuch H., *Konstytucyjne prawa rodziców w zakresie wychowania dziecka*, [w:] *Realizacja i ochrona konstytucyjnych wolności i praw jednostki w polskim porządku prawnym*, red. M. Jabłoński, Wrocław 2014.
- Borecki P., *Zasada współdziałania państwa i związków wyznaniowych w prawie polskim*, „Studia Prawa Publicznego” 2022, nr 4.
- Goliszek P., *Nauczanie religii w polskich przedszkolach i szkołach publicznych*, „Teka Komisji Prawniczej PAN Oddział w Lublinie” 2020, t. 13, nr 2.
- Maziarz A., *Glosa do wyroku TK z dnia 20 kwietnia 1993 r., U 12/92. Zasady nauki religii w szkołach w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, „Glosa” 2011, nr 1.

²² Wyrok TK z 20.04.1993 r., sygn. U 12/92, OTK 1993, cz. I, poz. 9.

- Olszówka M., *Komentarz do art. 25*, [w:] *Konstytucja RP*, t. 1: *Komentarz – Art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016.
- Pietrzak M., *Glosa do orzeczenia TK z dnia 20 kwietnia 1993 r., U 12/92*, „Państwo i Prawo” 1993, z. 8.
- Pietrzak M., *Prawo wyznaniowe*, wyd. 4, Warszawa 2010.
- Roszkiewicz J., *Spór o Trybunał Konstytucyjny – geneza i istota problemu, skutki, scenariusze na przyszłość*, „Studia Iuridica” 2018, t. 77.
- Sobczyk P., *Dobro wspólne jako cel współdziałania państwa z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi*, „Kościół i Prawo” 2015, t. 4, nr 1.
- Tuleja P., *Komentarz do art. 25*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. P. Tuleja, wyd. 2, Warszawa 2023.
- Wyrozumka A., *Wyrok Trybunału Konstytucyjnego (K 6/21) dotyczący orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Xero Flor, które rzekomo „nie istnieje”*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2023, nr 2.

Akty normatywne

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.
- Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r., Dz.U. z 1998 r. Nr 51, poz. 318.
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 881.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w szkołach publicznych, t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 983.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 17 stycznia 2025 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach, Dz.U. z 2025 r. poz. 66.

Orzecznictwo

- Wyrok TK z 20.04.1993 r., sygn. U 12/92, OTK 1993, cz. I, poz. 9.
- Wyrok TK z 5.05.1998 r., sygn. K 35/97, OTK ZU 1998, nr 3, poz. 32.
- Wyrok TK z 24.11.2021 r., sygn. K 6/21, OTK ZU A/2022, poz. 9.
- Wyrok TK z 27.11.2024 r., sygn. U 10/24, OTK ZU A/2024, poz. 118.
- Wyrok TK z 22.05.2025 r., sygn. U 11/24, OTK ZU A/2025, poz. 52.
- Wyrok ETPC z 7.05.2021 r. w sprawie Xero Flor w Polsce sp. z o.o. przeciwko Polsce, skarga nr 4907/18.

Źródła internetowe

- Galczyńska M., *Burza wokół lekcji religii. Ministra Nowacka ostro reaguje po wyroku TK. Mówi wprost, co dalej*, <https://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/burza-wokol-lekcji-religii-ministra-nowacka-ostro-reaguje-po-wyroku-tk-mowi-wprost-co/wzmg9fq>.
- Głos Nauczycielski, *Spór o dopuszczalność ograniczenia liczby lekcji religii i ich usytuowania w planie zajęć pozostaje istotnym tłem prawnym i społecznym tej regulacji*, <https://glos.pl/jak-polacy-oceniaja-pomysl-ograniczenia-liczby-lekcji-religii-jest-sondaz-w-tej-sprawie>.
- Rojek-Socha P., *Trwa wybór kandydatów na nowego prezesa TK*, <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/trwa-wybor-kandydatow-na-nowego-prezesa-tk,530391.html>.
- Trybunał Konstytucyjny, *Zasady organizacji nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach*, <https://trybunal.gov.pl/postepowanie-i-orzeczenia/komunikaty-prasowe/komunikaty-po/art/zasady-organizacji-nauki-religii-w-publicznych-przedszkolach-i-szkolach-4>.